

Nyt fra ASSISI-KREDSSEN

December 2007

nr. 57

Glædelig jul!

Jesu fødsel med Frans og Antonius som andægtige tilskuere.
Maiolica-relief af Giovanni della Robbia på La Verna

INDHOLD:

Adventshilsen	<i>side 3</i>
Broder Theodor	<i>side 5</i>
Efterårsrejsen	<i>side 6</i>
Bonhoeffer	<i>side 10</i>
Håndholdt tro og håb	<i>side 15</i>
Bestyrelsen	<i>Bagsiden</i>
Rejseprogram	<i>Midt i bladet</i>

ASSISI-KREDS DATOER

23. februar 2008

Årsmøde i Enghave Kirke

:

Rejser:

16. - 24. maj (program i dette blad)

1. - 8. oktober

Adventshilsen 2007

Hvis man sommetider hæver sig lidt over hverdagen, det lille daglige perspektiv, og kigger ud i universet, så åbner der sig ufattelig store dimensioner. Det er ikke noget vi tror, det er noget vi ved: *Mælkevejen*, som vores sol og vort solsystem er en meget lille del af, består af 2-4 hundrede milliarder stjerner (en milliard = tusind millioner!) - og Mælkevejen er igen kun én ud af måske hundrede milliarder andre galakser. Hvis man på en side i en skolebog skulle vise afstanden til vores nærmeste nabo-stjerne, vores nabo-sol i Mælkevejen, Proxima Centauri, og ville afbilde denne afstand på et afstandstro diagram, så kunne man vise jorden på størrelse med en ært, og så skulle man bruge et rigtig langt stykke papir til en folde-ud-side på 15 tusinde kilometers længde for at vise hvor denne nærmeste nabo ligger. Hvert eneste år foretager alle vi små mennesker på denne klode en rejse rundt om solen på knap én milliard kilometer - alle der har været med i Assisi-Kredsen siden begyndelsen i 1974 har altså rejst omkring 38 milliarder kilometer sammen.

Nu skal jeg nok standse - det er til at blive svimmel af. Med dette perspektiv kan man undre sig over at man overhovedet bekymrer sig om at børste et fnug af sin trøje, eller at gøre alle de andre meget små ting i dette univers: skrive et brev, en mail, stå op og børste tænder og spise morgenmad, gå på arbejde, være med til et møde, rejse en tur til Assisi - dét fylder altså ikke meget i den store målestok. Og alligevel fylder det noget i vort liv, endda meget.

Den store mængde viden vi efterhånden ophober om vort univers skræmmer nogle, så de ikke orker at forholde sig til denne virkelighed. Men det ændrer jo ikke på at denne virkelighed *er* der. Andre kan måske blive mismodige og opgivende og tænke: hvad nytter så dog alle vore bestræbelser, vort liv, i dette lille land, i denne korte tid for vores klode, målt med universets størrelse og tidsmåling?

Jeg tror vi bruger for megen energi på at *finde* en mening med vort liv, med livet i det hele taget. Vi kan finde forklaringer og sammenhænge i universet, vi kan det samme om jorden og mennesker og dyr og udvikling, men jeg er endnu ikke stødt på nogen astrofysiker eller biolog eller zoolog - heller ikke Darwin - der har formået eller vovet at formulere nogen *mening* i disse livsvilkår. Man kan selvfølgelig ikke finde nogen mening, hvis der ikke er nogen.

Hvad er så alternativet? - I vort lille, kortvarige liv på denne lille, kortvarige klode i omløb om en mindre, tidsbegrænset sol, er der dog en guddommelig mulighed: *at skabe mening*. Og pludselig synes jeg også at det bibelske vidnesbyrd lukker sig op.

Når vore forfædre som det første i Biblen fortæller om Guds skabelse, så er der en baggrund: dét uden mening. Der står ”jorden var dengang tomhed og øde” - ’tomhed og øde’, kan man finde noget bedre udtryk for det meningsløse, for dét uden mening? Men så *skabte* Gud mening, det er dét skabelse betyder: *at skabe mening*. Jesus gjorde det samme: hver gang han stødte på det uden mening, så skabte han mening. Hvis én var lam, så skabte han mening i dette meningsløse ved at gøre ham rask, hvis én var udstødt, skabte han mening ved at tilbyde fællesskab. Dét er skabelse, fortsat skabelse. Og selv over for det totalt meningsløse, døden, skabte Jesus mening ved sin opstandelse. Og jeg synes det er værd at lægge mærke til at denne ’skaben mening’ ikke løser meningsløsheden én gang for alle. Der er stadig meningsløshed overalt og på alle planer, det var der også da Jesus skabte mening. Der var og er stadig lamme

mennesker, syge, sultne, udstødte, tusinder af børn der hver dag dør af sult og underernæring, tilfældigheder, urimeligheder, naturkatastrofer.

Midt i et gådefuldt liv i et gådefuldt univers har vi alle en opgave: at skabe mening. Frans af Assisi gjorde det på sin egen originale måde: han udnævnte f.eks. sol og måne og stjerner til at være brødre og søstre sammen med mennesker og dyr og vand og luft og ild - alle forenede i fælles lovprisning af Gud, der som den første vi kender til begyndte *at skabe mening*.

Det er advent, et nyt kirkeår er begyndt, og vi kan se frem til endnu en rejse rundt om solen med jul, påske og pinse, gudstjenester, bønner, møder, rejser og hilsner - alt det der skaber mening og opmuntrer og styrker os i at gøre det samme.

Bestyrelsen ønsker alle en fredfyldt adventstid og glædelig jul - på gensyn i det nye år.

Pax & bonum,
Frederik Hjerrild, fmd.

Broder Theodor er flyttet til Assisi

Broder Theodor fra *Gråbrødrenes kommunitet* i Roskilde fyldte 60 år den 6. november. Samtidig havde han planlagt med udgangen af november måned at flytte til Assisi for at bo der for fremtiden. Begge dele blev fejret med en stor og glad fest i Roskilde hvor franciskaner-brødre, biskoppen, menigheden og rigtig mange venner og bekendte havde lejlighed til at sige til lykke, farvel, og tak.

I Assisi-Kredsen har vi nydt godt af broder Theodor som medlem af bestyrelsen, og på mange rejser til Assisi har rejsegruppen gennem ham fået større indblik i ikke blot franciskansk spiritualitet og liv, men også i de seværdigheder, kirker og kunstværker som Assisi er så rig på. Han har et stort kendskab til historien og kunsten i Assisi, og da han jo er en af de få der taler dansk på de kanter, har det været en ekstra fordel at få det formidlet på dansk.

Vi har lært ham at kende som et menneske med en sikker identitet, loyal og trofast over for kirken og ordenen, men samtidig uhøjtidelig, ærlig og jordnær i sin tilgang til andre og nye mennesker, og så har det altid været så muntert at være sammen med ham. Mange har også lært af hans teologiske indsigter - hvor teologi ikke blot er en akademisk disciplin, men en integreret refleksion over livet med Gud og med éns medmennesker.

Broder Theodor udtalte ved en lejlighed at han havde et ønske om at dø i Assisi, et fromt og langsigtet ønske. Fra Assisi-Kredsens bestyrelse vil vi dog opfordre ham til foreløbig at "sigte lidt lavere" og koncentrere sig om at *leve* i Assisi. Vi vil glæde os over at have en ven og broder i Assisi, endog dansktalende, og vi vil se frem til gensyn og samvær dér.

Til lykke med fødselsdagen - med ønsket om et indholdsrigt og velsignet liv i Assisi - frate Theodoro! Fred og alt godt.

på bestyrelsens vegne,
Frederik Hjerrild.

GØR DØREN HØJ GØR PORTEN VID....

**Assisi rejsen 1. oktober – 8. oktober 2007
af Blanka Langsted**

Længe havde vi glædet os til denne rejse! Til en bjergby i Italien, Assisi Frans' by, som hvert år opsøges af mange mennesker.

En rejse indebærer en bevægelse – en gennemgang – en ankomst – et frem-skridt og en hjemtur.

Mange mennesker forcerer den gennemgang, som lover sikkerhed, i Københavns lufthavn. Det er en stor metaldetektor, som skal kontrollere og afsløre forbudte ting i bagagen eller på personer. Ængstelsen foran metaldøren afløses af lettelse bagved. Vi er nærmere vores rejsemål!

På rejsedagen sker vores ankomst til byen i mørke. Men den enkle, moderniserede klosterport åbnes og venlige søstre tager imod os.

Portene til San Francesco er åbne. Både overkirken og underkirken modtager alverdens søgende, bedende pilgrimme, helt i Frans' ånd. For ham er ikke kun kristne brødre, men også alle ikke kristne. Han lærte sin tid, at man ikke kan tvinge mennesker til omvendelse, til at tro på Kristi forløsende kærlighed, men at man må bevæge dem til det gennem kærlighed.

Indgangen til Claras kloster – San Da-

miano – er betagende med sin stilhed.

De bittesmå døre og gennemgange lukker os ind til de forskellige rum som korret, kapellet, sovesalen og spisesalen. Rummene kan ikke være mere enkle. Tingene er desuden slidte af mange års brug og fortæller os om en ekstrem nøjsomhed og beskeden livsform, som er svær at forestille sig for os i dag.

Le Carceri – fængsel; der skal solide døre til for at holde nogen indenfor.

Men som så mange andre ting, der har med Frans at gøre, er det omvendt her. Det er klippehuler, uden døre, hvor Frans og hans brødre søgte til for at finde ro til at bede og meditere. Deres liv var i modsætning til Klaras søstre turbulent, på deres besværlige ture gennem landet for at prædike evangeliet.

Vi kan fornemme skovens stilhed, høre munter fuglekvidder og se frodige bevoksninger med yndige alpevioler og gamle stenenge.

At Monte Subasio er et mægtige bjerg med mange ansigter, arret med klippespalter, grotter, stejle sider og stenbrud som leverer byggesten til bl. a. kirker, klostre og Assisis huse, oplevede vi på vores køretur op ad og hen over den græsbevoksede bjergtop med en fantastisk udsigt, for derefter at køre ned igen og igennem endnu en frodig slette.

Frans og hans brødre har gennemvandret alt dette, hvor vi kører i dag. Nede på sletten, i valfartskirken Rivortorto, fornemmer vi noget af brødrenes absolutte fattigdom. Der ses nogle markhytter, som skal minde os om, at Frans og hans venner søgte læ og nattely i sådanne.

Indgangene til den gamle by Assisi sker den dag i dag mange steder gennem bymurens gamle porte.

Det er et af byens særlige kendetegn, at facaderne på de gamle huse ikke er dækket af maling eller puds. Derfor er forhenværende døre og åbninger synlige og giver sammen med murens sten, leveret fra Monte Subasio, et specielt bybillede. Rundbuede og firkantede åbninger, meget, meget små døre, mange virkelig slidte, gennem lang tids brug. Den oprindelige indgangsdør, sådan fortæller vores rejseleder, Frederik Hjerrild os, var en lille dør med en tærskel, som lå ca. 1 meter over jorden. En løs trætrappe kunne tages ind og døren kunne så nemmere forsvares. I dag præges de smalle facader af dørene til butikken, den almindelige

indgangsdør og stalden (cantinaen).

Tre steder blev disse døre åbnet for os, fordi man her havde skabt nogle små, særdeles smukke kapeller.

I vores kloster hos "suore Francescane alcantarine". Her, i dette rum, kælderlokalet, bygget af de smukke sten fra eggen, kunne vi finde stilhed og holde vores fælles, daglige morgenbøn.

Hos nogle andre søstre, længere henne ad vejen mod San Francesco var kapellet blevet bygget hen over den gamle bymur. "Chiesa del Muro Rupto". Også her blev indtrykket præget af den smukke enkelhed i rummet. Den lille bitte dør i kapellets venstre side åbnedes og vi fik udsyn over bymuren og et bedårende smukt landskab.

Den mægtige bronceportal i Santa Maria degli Angeli giver indblik i en vældig 5-skibet kirke, som gemmer den lille kirke Porziuncola. Omkring denne beskedne bygning boede Frans og hans venner i deres hytter.

I dag, aftenen før Frans' dødsdag genlyder kirken og pladsen foran den af stemmer og festlig sang fra de mange optog, som skrider gennem kirkens dør for at deltage i messen. De fleste pilgrimme kommer fra provinsen Puglia. Det er dem, som i år leverer olien til lamperne i San Francesco.

Om eftermiddagen, på selve festdagen, skyndte vi os hen til kirken for at deltage i Vesperbønnen sammen med mange, mange troende. Mylderet gennem dørene var enormt, og man mindes teksten om

den smalle dør ind i himlen. Tidebønnen var højtidelig og smuk, ikke mindst på grund af de troendes aktive deltagelse.

Mange gange på vores rejse i Frans' egen fik vi mulighed for at glædes over Guds skaberværk, naturens storhed og skønhed. Også busrejsen hen til La Verna og opholdet der fortæller os om blandt andet Frans' glæde ved naturen og hans dybe kærlighed til hans Herre, Jesus Kristus.

Et sted i Assisi-bladet tales der om La Vernas dramatiske skønhed, som blev rammen om guds mandens meditation over Jesu lidelser. Dette blev stedet hvor Frans fik del i Kristi lidelser i form af sårmerker på hans krop.

Mysteriet mindes hver dag ved Vesperbønnen kl. 15, hvorefter processionen fra kirken går hen til det lille kapel, hvor en glasplade i gulvet angiver stedet for stigmatisering.

Dyb berørt forlod vi området gennem kloster porten. –

På en stille skovvej gik vi hen til vores bus. Inden vi gik op i den, vinkede vi kort til "La Melosa" hvor vi før på dagen havde nydt et dejligt måltid.

Også søndagen i Assisi synes anderledes. Kirkeklokkerne fra de mange kirker og kapeller indleder dagen smukt, og vores rejsefællesskab samles i husets kapel til økumenisk højmesse, til bønsefællesskab.

På byens stræder, gyder og vicoli pludrer folk og strømmer i mange retninger til messe. Vi ville gerne til San Rufino og deltage i menighedens søndagsgudstjeneste. Den gamle kirkes døre lukker os ind til Guds hus og med Hans velsignelse

forlader vi stedet. Byen myldrer endnu mere af liv. En enorm fredsmarch finder sted denne søndag, festlig og fredelig på samme tid og vi bliver mindet om Frans' ord:

Lovet være du, min Herre, for dem, som tilgiver af kærlighed til og udholder skrøbelighed og trængsel Salige er de, som udholder disse ting i fred, for du, Allerhøjeste, vil krone dem til slut.

Denne søndag afsluttes i munterhed med sang og snak sammen med vore søde værtsfolk – søstre. Der blev også tid til at sige tak til dem og ganske særligt til vores utrættelige og kyndige rejseleder Frederik Hjerrild og hans stilfærdige as-

sistent Inge-Lise Therkildsen.

Vi har oplevet meget, og særlig iøjnefaldende blev for os Assisis mange åbninger, døre, portaler og porte. Nogle blev åbnet for os og andre må vi selv åbne. Derfor er denne salme passende her, som om kort tid fører os hen til julen – underret frem for alle: Guds menneskevordelse, som for Frans betød det største mysterium i det kristne budskab.

Gør døren høj, gør porten vid,
den ærens konge kommer hid.
O, salig er den stad forvist,
hvis konge er den Herre Krist.
Så vel det hvert et hjerte går,
hvor denne konge indgang får.

Op mod jul

Inspirationen fra Dietrich Bonhoeffers liv og teologi

af Peter Lodberg

"I de sidste uger har jeg hele tiden haft dette vers på hjernen: "Lasset fahr'n, o liebe Brüder,/was euch quält,/was euch fehlt,/ich bring alles wieder." (Da: Hvad jer piner/hvad jer fattes-/lad det fare, brødre kære./jeg genopretter alt igen. Salme af Paul Gerhardt. Den Danske Salmebog 114, dog ikke det citerede vers.) Hvad betyder dette: "jeg genopretter alt igen"? Det går ikke fortabt. I Kristus er alt gemt, opbevaret, ganske vist i forvandlet skikkelse, gennemsigtigt, klart, befriet for det egenkærlige begærs plager. Kristus genopretter alt dette, nemlig sådan som det oprindeligt var ment af Gud, uden syndens fordrejning. Læren om altings genoprettelse fra Ef. 1,10 anakefalaisis – re-capitulatio (Irenæus) er en fantastisk og overordentlig trøstende tanke."

Sådan skriver den tyske teolog Dietrich Bonhoeffer fra sin fængselscelle i et brev til sin ven og senere biograf Eberhard

Ved novembermødet var emnet den tyske teolog Dietrich Bonhoeffer, som blev præsenteret af universitetslektor Peter Lodberg.

Vi har fået lov til at følge op med at bringe denne artikel, som tidligere har været offentliggjort i Økumenisk Tid.

Bethge dateret 4. søndag i advent. Bonhoeffer var blevet arresteret, fordi han ikke var mødt op til session hos den tyske hær, og under fængselsopholdet finder myndighederne ud af, at han også har været involveret i den tyske modstandsbevægelse, der uden held forsøgte at gennemføre et tyranomord på Adolf Hitler. I krigens sidste hektiske dage bliver han henrettet i koncentrationslejren Flossenbürg d. 9. april 1945.

I sit adventsbrev opfordrer Bonhoeffer venen Betghe, der skal gøre militærtjeneste i Italien, til at opsoge "en verdensforbunds"-mand, som jeg har været sammen med på adskillige konferencer, en professor, tror jeg; protestant." Professoren bor i Firenze og er ligesom Bonhoeffer engageret i Verdensforbundet til fremme af Venskab mellem kirkerne. Forbundet spillede en vigtig rolle i det økumeniske samarbejde i Europa mellem de to verdenskrige og bidrog til at skabe forudsætningerne for dannelsen af Kirkernes Verdensråd efter 2. Verdenskrig i 1948.

Det var også gennem Verdensforbundet, at Dietrich Bonhoeffer havde lært biskop Valdemar Ammundsen fra Haderslev at kende. Ammundsen deltog aktivt på de såkaldte Nyborg-møder og spillede den afgørende rolle, da Verdensforbundet i

august 1934 holdt et vigtigt møde på Vesterhavsbadet på Fanø ved den jyske vestkyst. Bonhoeffer var sekretær for *Verdensforbundet*, og blev inviteret til Danmark af Haderslev-biskoppen, der arbejdede på forsoning i det dansk-tyske grænseland efter etableringen af Haderslev-stift i forbindelse med genforeningen i 1920.

En teologisk eksistens

Bonhoeffer var født d. 4. februar 1906 i

Breslau. Han var således 28 år, da han i sommeren 1934 tager færgen fra Esbjerg til Nordby for at køre videre til Vesterhavsbadet. Forud var gået en række travle år, hvor han havde afsluttet sin teologiske uddannelse i 1923, hvorefter han rejste på sin første større dannelsesrejse til Rom og Nordafrika. I 1924 studerer han videre i Berlin og afslutter i 1927 sin første store teologiske afhandling om kirken som de helliges samfund. Med afhandlingen lægger han grundstenen til at arbejde med kirkeforståelsen i en tysk sammenhæng, hvor kirken ikke længere

kan læne sig op ad den tyske stat, men må besinde sig på at blive mere selvstændig. Det kræver ifl. Bonhoeffer en kritisk gennemtænkning af kirken som forsamlingen af mennesker, der lovsynger, beder, lytter og handler i verden. Den økumeniske bevægelses koncentration omkring kirkebegrebet, hvor kirken ikke er en civil ramme eller en borgerlig ordning, men et gudstjenestefejrende fællesskab med en åbenhed mod samfundet, bliver introduceret med Bonhoeffers arbejde.

Herefter bliver Bonhoeffer ungdomspræst i Barcelona i ét år, inden han begynder på sin anden store afhandling om forholdet mellem handling og væren fra 1930. Det er i denne afhandling, at han forholder sig kritisk til Karl Barths reformerte forståelse af kirkebegrebet. Barths kirkebegreb er for aktualistisk, hvilket ifl. Bonhoeffer hænger sammen med, at Barths opfattelse af handling ikke sætter ham i stand til at tænke historisk om troen og lydigheden. Barth ønsker at betone Guds frihed i sin handling, og derfor gentager han middelalderens nominalistiske fejltagelse ved at rykke Gud ind i mystikken, dvs. i det, der ikke kan forføljes over. Gud bliver dermed hos Barth kun *den kommende*, aldrig *den tilstedeværende*. Her over for betoner Bonhoeffer, at åbenbaring ikke er overvejelser over, hvordan Gud kan beholde sin frihed over for verden. Åbenbaring betyder snarere, at Gud træder ud af sig selv og giver sig selv i sit Ord, i sin pagt. Gud bruger således ifl. Bonhoeffer sin frihed til at binde sig til det historiske menneske, således som Gud har gjort det i Je-

sus af Nazareth. Gud er således ikke fri fra mennesker, men fri til og for mennesker. Åbenbaringen er således en blivende virkelighed. Verden er blevet anderledes med Guds inkarnation i Jesus fra Betlehems stald. Her forbinder Gud sig med mennesket og kæmper sammen med det mod lidelse, død og ulykke. Kirken er i dag det sted, hvor Gud forbinder sig med mennesker. Bonhoeffer udtrykker det på den måde, at kirken er den tilstedeværende Kristus, og at Kristus eksisterer som menighed. Menigheden er med andre ord Guds sidste åbenbaring. Det er i menigheden, at Kristus møder mennesker og åbenbarer, at menigheden er den nye menneskehed. Gud bruger nemlig sin frihed til at binde sig til menighedens medlemmer og sætte dem i stand til at tale tilgivelsens og frihedens Ord midt i verden og handle derefter.

Teologi, kirke og økumeni

Herefter går turen til New York, hvor han tilbringer et år på *Union Theological Seminary* og møder den sorte amerikanske teologi og spiritualitet. Tilbage i Berlin begynder Bonhoeffer at undervise på det teologiske fakultet, og han bliver engageret i det økumeniske arbejde som sekretær i *Verdensforbundet* fra 1931. Tre-klungen universitet, kirken og det økumeniske arbejde er nu en realitet. Det er også i 1931, Bonhoeffer møder Barth og deltager i sin første økumeniske konference i Cambridge. Her erfarer Bonhoeffer sin tårn-oplevelse. Bethge har beskrevet opholdet i Cambridge som Bonhoeffers omvendelse, hvor han skif-

ter fra at være en analytisk og kritisk teolog til at blive et engageret teologisk menneske, der er optaget af kirkens praktiske arbejde midt i sin egen samtid. Ikke mindst Bjergprædikenen rykker nu ind som det vigtigste teologiske og praktiske omdrejningspunkt. Bjergprædikenen skal ikke blot læses og forstås, men kalde til efterfølgelse midt i livet. Budet om fjendekærlighed præger Bonhoeffers pacifistiske indstilling og modstand mod tysk genoprustning og krigsdeltagelse.

Synspunkterne sættes på en hård prøve, da Hitler kommer til magten d. 30. januar 1933. Bonhoeffer melder sig med det samme i koret af modstandere mod nazismen og hans kirkeparti *De tyske kristne*. Allerede i april 1933 formulerer han tre klare opgaver for kirke og teologi i et samfund, hvor der enten er for lidt orden og ret eller for megen orden og ret. Det er for det første en politisk opgave, hvor kirken skal spørge staten, om den kan retfærdiggøre sine handlinger som politisk legitime, og om staten sørger for alles velfærd. For det andet har kirken en diakonal opgave, som går ud på at hjælpe ofrene for statens magtovergreb eller statens manglende indsats for at skabe lovlige forhold for alle. For det tredje har kirken endelig en profetisk opgave, der går ud på at yde og opfordre til modstand mod statens forkerte anvendelse af magt.

Udover at have betydning for Bonhoeffers egen indsats mod Hitler, har hans tanker om kirkens og teologiens opgave, når staten gør sig skyldig i for lidt eller for megen orden og ret i et samfund, inspireret kirkers og kristnes indsats for frihed, retfærdighed og fred i Sydafrika under

apartheid, i det tidligere DDR i forbindelse med afholdelse af fredsgudstjenester i 1980'erne eller modstanden mod Israels bosættelsespolitik og besættelse af Gaza og Vestbredden i nutidens Palæstina.

Også på et andet område er Bonhoeffers indsats kommet til at danne skole. Han havde et meget dynamisk begreb om bekendelse. Den kristne bekendelse udfordret, når og hvis grupper i samfundet, forsøger at indføre fremmede principper i kirkens lære og organisatoriske opbygning. En sådan situation forelå ifl. Bonhoeffer med Hitlers indførelse af de såkaldte arieparagraffer i den tyske kirke i september 1933. Jøder og folk af jødisk herkomst fik herefter forbud mod at gøre tjeneste og arbejde i den tyske kirke.

Som reaktion på Hitlers kirkeregimente og hans kirkepolitiske gren *De tyske kristne* støttede Bonhoeffer etableringen af *Bekendelseskirken*, der holdt sin første synode i Barmen i maj 1934. Her formuleredes grundtrækkene i den teologiske modstand blandt protestanterne mod Den tyske rigskirke. Bekendelseskirken forstod sig selv som den sande kristne kirke i Tyskland og formulerede den såkaldte *Barmenerklæring*, der betoner, hvad der skal siges ja og nej til i den aktuelle kirkepolitiske situation.

Trosbekendelser skal således fornyes, nyformuleres og aktualiseres, fordi kirkens samtid bestandigt stiller nye spørgsmål til, hvordan troen forpligtende skal bekendes for at have gyldighed. Dermed var Bonhoeffer med til at understrege, at kravet om at kirken bestandigt lader sig reformere og forny også kan udtrykkes i form af

bekendelser, der har offentlig adresse og fællesskabsstiftende betydning. Også denne aktuelle forståelse af bekendelsens væsen og betydning genfindes i mange kirker, der befinder sig midt i politiske konfliktsituationer.

Kirkekamp på Fanø

Det er med erfaringerne fra den tyske kirkekamp og sin egen historie i bagagen, at Bonhoeffer ankommer til Danmark i august 1934. Hans indlæg og bibeltimer på Fanø-konferencen giver fortsat genlyd i den økumeniske bevægelse, fordi han udfordrer det økumeniske arbejde til at forstå sig som kirke, dvs. som det sted, hvor der bliver talt med autoritet til kirkerne og nationerne. Det økumeniske arbejde må vælge mellem Rigskirken og Bekendelseskirke, for begge opfattelser af sand kirke kan ikke være rigtige. Hvis ikke det økumeniske vedkender sig sit udgangspunkt i det, der gør kirke til kirke (forkyndelse og menighedens svar), så ligner det økumeniske arbejde blot enhver anden forening med et eller andet hæderligt formål. Samtidig ønsker han at tale teologisk og ikke politisk om kirkens opgave. Hverken nationalisme eller internationalisme kan definere kirkens opgave. Kun forkyndelsen af Guds Ord er central. Heri ligger kirkens frihed og forpligtelse til at gøre den kristne forkyndelse gældende for alle livsområder – herunder det politiske. Det kan gøres med evangeliets radikalitet og konsekvens uden ønske om at tiltage sig politisk magt. Koncentrationen om Guds Ord som det eneste kriteri-

um giver kirken et udgangspunkt midt i en verden, hvor det er svært at skelne mellem, hvad der er rigtigt og forkert.

Bonhoeffer bidrog til en teologisk afklaring om sand og falsk kirke, der har haft stor betydning for det økumeniske arbejde i det 20. århundrede. Selv kom han til at betale prisen for sin teologiske radikalitet, der til tider var meget vanskelig at følge for hans samtidige. Resultatet kender vi. Tilfangetagelse og henrettelse. Men helt til det sidste holder Bonhoeffer fast ved Guds Ord, som det der gælder, når alt andet har mistet sin magt.

To dage før juleaften d. 22. december 1943 skriver han igen til Bethge: *”I troen” kan jeg udholde alt (-håber jeg-), også en domsfældelse, og de andre konsekvenser, man kan frygte (Sl. 18,30); men en ængstelig forsigtighed glidder mig op. I skal ikke bekymre jer om mig, hvis der sker noget værre. Det har andre brødre også allerede gået igennem. Men at svaje uden tro på må og få, at drøfte noget i det uendelige uden at handle, ikke at ville vove noget, er i sandhed farligt. Jeg skal kunne have vished om at være i Guds hænder og ikke i menneskehænder. Så bliver alt let, også det største afsavn.”*

Håndholdt tro og håb

Frederik Hjerrild tidligere sognepræst ved Enghave og Bavnehøj kirker har i denne bog samlet en række af sine prædikener fra 2004. Dogmeprædikener kalder han dem

Efterhånden er der langt mellem prædikensamlingerne. Engang kom der hele tiden nogle. Måske fordi folk gerne ville have et lille ord med på vejen i ny og næ når det passede ind i læsningen. Frederik Hjerrild, i 27 år præst ved Enghave og Bavnehøj kirker, har sendt denne samling på gaden og minder os dermed om hvad der kan siges i København og på Vesterbro.

Det er en række prædikener fra Trinitatis søndag og frem til sidste søndag i kirkeåret. Det er overkommelige prædikener. De læser sig godt og enkelt, men der er lagt et stort arbejde i dem. Man fornemmer samtiden, og man fornemmer en præst der også synes at der er en tradition at formidle. Der prædikes med stor åbenhed mod de andre. Her er der politik, kultur, social indsigt, og der er de andre kirker som aldrig i denne samling får lov til at undgælde for vore fordomme.

Det er en sjov idé, forfatteren har fået, nemlig at kalde dem dogmeprædikener. Det er et udtryk for at Hjerrild synes at en prædiken skal "være optaget på stedet" og den skal være håndholdt – det er altså i orden med rystelser i billedet der ikke skal være efterbehandlet, og slutteligt skal der være en geografisk og tidsmæssig sammenhæng hvilket betyder at prædikenerne skal finde sted her og nu.

Når man læser disse prædikener fornemmer man godt en prædikant som gerne har panoreret med sine prædikener ud over samtiden og ind i traditionen. Man fornemmer også en præst der tør sige noget og ikke lader sig gøre tavs af samtidens kompleksitet. Hvor kunne det være sjovt at se andre prædikener fra København fra 2004 og sammenligne.

Det er dejligt at salmerne fra gudstjenesten også er nævnt; men jeg ville ønske at man havde trykt evangeliet over prædiken og ikke bare et evangelistnavn med nogle mærkelige tal bagefter!

Frederik Hjerrild: Håndholdt tro og håb. Dogmeprædikener.

Aros 2007.

132 sider, 198 kr.

anmeldelse ved Peter Skov-Jakobsen

Flere prædikener på www.enghave-sogn.dk/postil/

Kilde: FOLKEKIRKEN i København - www.koebenhavn.folkekirken.dk

BESTYRELSEN

Frederik Hjerrild, formand
Dalles Have 24, 3400 Hillerød
tlf 48 24 50 60
hjerrild@assisi-kredsen.dk

Marianne Plum, sekretær
Oliemøllegade 12,3. 2, 2100 Kbh Ø
tlf 39 29 87 40
plum@assisi-kredsen.dk

Lotte Abel, kasserer
Havnevej 26,st.
4000 Roskilde
tlf 38 28 85 56
Assisi-Kredsens giro: 225 19 49

Suzanne Scavenius Torp,
Jægersborg Alle 45, 2. mf.
2920 Charlottenlund
tlf 39 64 45 11

Gunnar Bach Pedersen
Sdr. Boulevard 114,1.tv, 1720 Kbh. V
tlf 33 25 52 92
gbp@assisi-kredsen.dk

Inge Lise Therkildsen
De Conincks Vej 20, 2840 Holte
tlf 45 41 34 33

Johan Petersen
Kulsviervej 95 B, 2800 Lyngby
tlf 45 83 45 93

Eva Rungwald
Løvevej 10, 2610 Rødovre
tlf 36 41 33 96

NYT FRA ASSISI-KREDSEN

redigeres af
Marianne Plum (ansv)
Gunnar Bach Pedersen